

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunii, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu întregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunii in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 22.

Brasiovu 15. Noembre 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Disertatiune tienuta la 8. Aug. 1871 in adun. gen. a asoc. trans etc. de Iónu Dim'a Pétrascu. (Continuare.) — Relatiunea cassariului facuta in adun. gener. Bilantiu. — Cuventulu dlui direct. alu despart. cerc. Clusianu alu asoc. trans. — Dèspre amfiteatrele romane antice. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — Bibliografia.

Disertatiune tienuta la 8. Aug. 1871 n. in adun. gener. a asoc. trans. etc. de Iónu Dim'a-Pétrascu, directorele scólei „Radu Negru.“

(Continuare.)

Educatiunea insocesce pre omu dela primulu momentu, candu elu intra in lume si pâna la finea vietii sale. V'asiu ostení pré multu atentiunea si mi-aru trebú si mie fortie majore, pentrucá se urmarescu pre omu pasu de pasu in tóte fasele vietii sale. Me voiú marginí dara la celu mai importante periodu alu vietii omenesci, candu, se díce, se croiescu destinele, se alegu carierele, se forméza caracterele, si omulu se deda a se supune la ordinea morale a luméi. Acestu periodu alu vietii omenesci se marginesce in cei douedieci de ani dela inceputulu vietii. Pe tempulu acesta omulu, supusu si elu influintiiloru naturei, trece prin diferite fase de desvoltamentu fisicu, intelectuale si morale, de cari educatiunea trebuie se tiená séma. Apretiandu cele díse, cestiunea ne impinge a divide acestu periodu in trei període mai mici, dupa cumu adeca vîrst'a iea dimensiuni. Astufeliu dar educatiunea in cei d'anteiu 20 de ani se divide in:

1. educatiune mamésca,
2. educatiune primaria,
3. educatiune secundaria.

Aceste trei stadié ale educatiunii semnalizate de natura in viét'a omului inainte d'a atinge de anulu 20, trebuie se le apretiazé pentru valórea loru intrenseca fia-care poporu, fia-care familia, fia-care societate, déca pretinde seriosu, cá d'in tiner'a generatiune se ésa medulari arnici pentru chiamarea ce-i astépta in viét'a, cá membrii ai familiei, statului, bisericeii si natiunei. Déca am atinsu, mariti domni! acele trei puncte, ce forméza cele mai mari momente in educatiunea d'inaintea lui 20 de ani: n'am avutu de cugetu cá se urmarescu pasu de pasu desele si pré diferele schimbatiuni, ce natur'a omenésca sufere in acei ani, neci am vrutu se ve presintu o programa sistematica, dupa care are d'a influintiá educatiunea asupra omului; cà-ci la o opera de cea mai imensa estensiune si de o asia inalta conceptiune nu me értá neci tempulu, neci tortiele psihice disponibile. Am vrutu se punu numai in vederea d-vóstre, cumu

acele trei període mici ale educatiunii de d'inaintea lui 20 de ani se deplinescu si se conditionéza unulu pe altulu. Cumu educatiunea mamésca este inceputulu educatiunii primarie si acestea amendoue inceputulu educatiunii secundarie. Vine acumu intrebarea: Cum priimesce miculu omu educatiunea? Elu o priimesce séu isolatu de altii, séu in societate cu cei asemenea lui. Educatiunea dar séu este:

a) privata, candu copilulu isi primesce crescerea sa nemidiulocitu in sinulu familiei aprópe de membrii casei si sub agerulu ochiu parentescu; séu este

b) publica, candu crescerea se da afara de cas'a parintésca in scóle publice, — fia ele internate ori esternate. Ce s'atingé inse de scopulu si resultatulu, ce educatiunea are d'a ajunge, este generalmente radicarea omului la demnitatea fiintiei sale. — Dar atátu nu-i destulu. Educatiunea trebuie se prepareze pre omu si spre o chiamare speciale. Scopulu si rezultatele generali séu speciali, asupra carora trebuie se tîntéscá educatiunea, ne fortiéza a o mai divide in:

a) educatiune generale si necesaria, care pe omu are d'alu face omu mai nainte de tóte;

b) educatiune speciale séu de fachu, dupa cumu se díce, care pregatesce pre omu pentru o anume cariera, care pregatesce pre architectulu, pre soldatulu, pre preotulu, pre oficialulu etc. — Astufeliu educatiunea speciale pe de o parte trebuie se tiená contu de educatiunea generale; éra pe de alta parte trebuie cá se se pronuncie cu deplinatate, cu precisiune si chiaritate asupra positiunii sociali si providentiali, ce are unu elevu se ocupe, candu va devení membru alu societatii, fire-ar elu de ori-ce profesiune. Va se díca, educatiunea speciale nu numai se nu se contrarieze cu educatiunea generale; de ecs. candu, cá se formamu ómeni docti, ne-amu folosí totu de aceeași sistema si metoda, de care ne-amu folositu in crescerea meseriasiului; si, cá se formamu pre magistrati, ne-amu folosi de aceleasi maniere, de aceleasi metode, de aceleasi planuri de invetiamentu, cari le-amu folositu educandu pre tieranulu dela sate, care are se remana agricultore càtu va traí: ci amendoue, si educatiunea generale, si educatiunea speciale, trebuie se se conditioneze un'a pe alt'a, observandu-se cea mai complecta armonia pentru ajungerea

scopului finale. Acumu, stralucita adunare! judecata cestiunea d'in punctulu de vedere alu importantiei, educatiunea dupa insasi natura lucrului se mai imparte in:

a) educatiunea popularia pentru clasele acelea ale societatii, ce se numescu cá cultiva agrii;

b) educatiunea medie, care are de a formá burgesi'a;

c) educatiunea inalta científica, care are de a formá pe invetiati. Educatiunea dar astufeliu impartita si-are si ea diferintiele sale, caracteristicele sale. Dar si aste diferentie, si aceste caracteristice suntu mai multu numai nescie modificatiuni reclamate de tempu, locu si impregiurarile vietii, sub cari traiescu anumitele clase ale societatii. Acele diferentie suntu mai multu numai nescie forme, de cari trebuie se tiena contu educatiunea generale, déca vrea se'si ajunga tint'a finale. Si chiaru aceste forme, aceste modificatiuni ale educatiunei suntu, cari radica valórea intrenseca a educatiunei generali; fiendu-cá numai prin educatiunea speciale potemu dá o satisfactiune multeloru referentie ale vietii omenesci. Éca dar ce vomu sustiené, ce vomu cere intr'o cestiune asia de grava: educatiune necesaria si suficiente pentru fia-care individuu, amesurata vocatiunei sale generali si speciali, ce 'lu astépta in societate, pe elevu cá membru alu familiei, statului, besericei si natiunei. Dealtumentre educatiunea, dupa cumu póte bagá cineva de séma, trebuie se aiba consideratiuni asupra caracterului si natiunei aceluia, pe care 'lu cultiva, pe care 'lu cresce. Trebuie mai departe se tiena ea contu de tempu, locu si de inclinatiunile sale naturali cátra cutare cariera. Trebuie se iea in vedere si spiritulu tempului si alu epoceloru despre generalea stare a omenimei, a societatii si a natiunei, in midiuloculu carora copilulu este menitu a traí. Atingéndu acestu punctu alu discussiunei, trebuie se sustienemu, ca educatiunea inainte de tóte are se fia natiunale, apoi europeana, sociale, si in celu mai adevveratu sensu alu cuventului universale.

Dar permiteti-mi, mariti domni! se me oprescu aci, pentru cá se intru in partea a II. a disertatiunei mele. In partea adou'a voiu vorbí puçinu de formele educatiunei aplicate la noi, la romani. Vorbindu de educatiunea publica si privata la noi, la romani, se nu perdemu d'in vedere, ca natiunea romana numai dela anulu 1848 s'a emancipatu de sub jugulu sclaviei. Romanulu inainte de 1848 erá „homo ad glebam adstrictus.“ Libertatea actiunei in folosulu seu i erá interdísá. Elu erá silitu se traiésca si se móra pentru despotulu seu. Celu mai grosu intunericu planá asupra capului seu. Pe tempurile de d'inaintea lui 1848 educatiunea cá atare la romani erá „terra incognita.“ In libertate toti ómenii reclama desvoltarea armonica a facultatiloru lor. Lipsindu libertatea actiunei, omulu cu corpu cu spiritu este incatusiatu, condamnatu a traí pururea in servitute. Romanulu a fostu osandítu se traiésca intr'unu amaru

sclavagiu mai bine de 400 de ani. Spiritulu lui erá nabusitu, strimtoratu. Asupra capului lui planá unu nuoru greu de o intunecime inpenetrabile. In consecenti'a celoru de mai nainte intrebú: Ce eramu si ce suntemu in dreptu se asteptamu dela familiiele romane, cá dela elementele constitutive ale natiunei nóstre? In atari impregiurari, in atari conditiuni de traiu intrebú eu: déca mai póte fi vorb'a de vreo educatiune elementaria, inceputu d'in casa parintésca? Cu dorere natiunale trebuie se marturimu adevverulu curatu, ca neci macaru umbr'a unei educatiuni nu mi se pare a o poté gasí in viéti'a de familia dinainte de 1848 a romaniloru. Este de notorietate publica, ca erá espresu in lege, cá romanulu cá romanu se nu póta invetiá carte si se nu póta portá caciula de unu florinu. Astufeliu de legi barbare avea tíer'a nóstra, demne de cei ce le-au facutu. Ca nu ne-amu prapaditu, gratia primo loco: besericei nóstre natiunali, care ne-a tienutu in datinele si credinti'a stramosiésca; secundo: gratia geniului, ce protege cu atáta bunavointia latinitatea. Dar intorcendu-mela dela tempuri mai departate, cá se incepu dela 1848, dela epoc'a renascerei romaniloru cá natiune: va asteptá póte cineva dela mine se i vorbescu despre imbunatatirile, ce au urmatu dupa rumperea sclaviei?! Dá, ele au urmatu numai decátu, dar nu in modu satisfactoriu; pentruca romanii prin unu sclavagiu mai bine de 400 de ani remasera fórté indretru in cultura. Si apoi o negligentia nu d'in vin'a lorú — devenita mai incurabile, inradacinata intr'unu tempu de atátea sute de ani, mi se pare, ca nu se póte curá in doui trei ani: fia si 20, dara astufeliu de operatiune radicale, cá se póta vindecá pre deplinu, cere tempu. Tempulu sinceramente aliatu cu geniulu celu bunu alu romanismului, va vindecá pre incetulu, credu, suferintiele si ranele natiunei, cari sangera inca. Cu tóte acestea faptul este siguru, ca o parte d'in familiiele romane a inceputu a se convinge de marile folóse, ce ajunge educatiunea, preparandu pre copii astufeliu: in cáta candu voru atinge in vírst'a lorú alu 6-lea anu, cá se póta intrá in scóla, unde se începe educatiunea primaria, se aiba o inainte pregatire. Dar marea maioritate a familieloru romane necajite prin laborea quotidiana, abia începe a se mai gandí la educatiune. Se supunemu, ca se dau si momente in viéti'a familiaria, candu parintii se-si mai indrepte atentiunea si asupra mititeiloru. Ei ori-cumu intielegu educatiunea, numai cumu trebuie se se intieléga, nu. Nu me sfiescu a spune adevverulu curatu; pentruca suntu alte natiuni cu multu mai inaintate in cultura si scientie decátu natiunea nóstra, si au despre scóla si despre educatiune idei scalciate. Éra adevverulu 'lu spunu curatu, pentruca numai cunoscendu reulu d'in radacina, se póte vindecá. Unii parinti inainte de a ajunge copii lorú anulu alu 6-lea, si-i preparéza pentru scóla, ca le infacisiéza scól'a cá unu locu de chinuri si torturi de totu feliulu; éra pe invetiatoriu cá pe unu tiranu, care n'are de a face

altu-ceva, decâtu se totu bata, se totu pedepsésca pre bietii baiati! Éca si momentulu teribile, candu copilulu numera in etatea sa 6 ani. Cu asia educatiune familiaria vine copilulu la scóla nesciendu nemic'a, tremurandu si plangendu. Astea aru mai fi de indreptatu; dar elu vine stricatu, pentruca in inim'a lui s'a saditu totu burueni veninóse si palamida. Lasu acumu la apretiarea fia-caruia d'in noi, déca sub o astufeliu de stare de lucruri póte fi vorba de o educatiune mamésca. Dar pàna a nu intrá in educatiunea primaria, permiteti-mi se ilustrezu modulu de transire dela educatiunea mamésca la educatiunea primaria prin doue ecsemple diametralmente opuse unulu altuia. Primulú ecsemplu: „Buna demanétia! domnule dascalu! Éca ti-am adusu copilulu la scóla; si fiendu-cà elu nu vrea se me mai asculte, fiendu-cà este camu lenesiu, indereptnicu si camu mentiuosiu, fii bunu, te rogu, tiene-lu strinsu, nu pré crutiá jórd'a, ca m'am luatu de ganduri cu elu, nu sciu ce se me mai facu.“ Cu atari recomandutiuni a adusu la scóla o mama pre fiulu seu, tienendu-lu de mana si spunendu invetiatoriului atâtea insusiri rele, cari copilulu neci ca le cunósce dupa nume. Alu douilea ecsemplu. Alta mama dupa-ce si a adusu copilulu de câteva díle la scóla, desbracatu de ori-ce omenia, investmentatu in tóte moravurile rele posibile — multiamita educatiunei familiarie — a fostu supusu la rigóre, chiaru si pedepsitu cu pedepse fisice, dupa cumu cere disciplin'a in unele casuri grave. Dar invetiatoriulu se pomenesce intr'o demanétia cu mam'a copilului dícendu-i: „Buna demanétia, domnule dascalu! dar pentru Dumnedieu, ce ai facutu baiatului, ca nu mai vré se mérga la scóla? Ii frica de scóla, fiendu-cà esci cam aspru. Te rogu frumosu, fii bunu, lasa-lu in pace, nu-lu mai pedepsi, candu nu-si va mai fi facutu lectiunile, fiendu-cà este cam slabutiú, nu pré are capu.“ — Macaru-cà aici numai lenea si parintii suntu de vina. Ce problema grea de resolutu cade pe umerii invetiatoriului, pàna se póta reusi elu a pune pe ambii baiati in calea adeverului! Càtu are elu de a se luptá in prejudetiele cari de cari mai bizare ale casei parintesci! Càtu are de a curá pe copii pàna a face de mentiuna pre ambele mame cerbicoése!

Acumu, dupa-ce prin câteva trasuri caracteristice amu desemnatu educatiunea familiaria numita materna, se venimu la educatiunea primaria, carea trebuie se tiena dela alu 6-lea pàna la alu 12-lea anu. Cá se póta inflori educatiunea, trebuie se coopereze de asemenea toti factorii, cari suntu chiamati in prim'a linia se promoveze interesele scólei! Statulu, beseric'a natiunea si famili'a trebuie se-si dea man'a la actiune comuna. Romanulu pururea a fostu lasatu se se ajute elu singuru. N'a capatatu neci unu ajutoriu de nicair'a. Si in trecutu cá si acumu, natiunea e avisata la mediele sale proprie. Trebuie dar, cá inteligenti'a dandu'si man'a cu poporul, se se arunce sub scutul potericu, nevincibile alu besericeii, cá cu fortie

intr'unite se luptamu cu succesu contra greutatiloru create si puse noue in cale de càtra inimicii seculari ai natiunei. Pastrarea de viétia a acestei sante aliantie s'a vediutu in tóte tempurile, dar mai alesu de doue diecenie incóce. Ca avemu scóle in tóte satele, ca facemu progresu in educatiunea primaria: lauda barbatiloru, cari stau in fruntea trebeloru. Déca inceputulu bunu s'a facutu; procesulu desvoltarei a intratu degea in primulú stadiu, si ne garantéza progresu, déca toti romanii voru intielege semnalulu, déca voru fi intielepti, destepti si voru priveghia. Ca natiunea priveghiaza, este destépta, cine d'in romani se póte indouí, déca ne vomu uitá la progresele, ce le-a facutu ea in tóte directiunile intr'unu tempu scurtu numai de 20 de ani.

(Va urma.)

Onorabila adunare generale!

Implinindu-mi dupa prescrisulu § 18 d'in statutele asociat. rom. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom. sacr'a datorintia, me vediu in placut'a positiune de a presentá onorabilei adunari gen. Ratiociniulu cassei a acestei asociatiuni dela adunare gener. d'in urma tienuta in Naseudu in 8. si 9. Augustu 1870 pàna in momentulu de facia, in o recapitulatiune sumaria, dupa categoriile sumeloru intrate si esite.

D'in actele si protocoalele cassei se mai punu pe mès'a on. adunare gen.:

1. Diuariulu generale alu cassei.
2. Protocolulu membriloru asociatiunei.

3. Consignatiunea tuturoru membriloru, carii au platitu in restimpulu acestui anu atátu tacs'a pe anulu cur. 1870°/₁, càtu si restantii d'in anii trecuti, spre scopulu cetirei in acesta adunare gener. càtu si spre publicare in intielesulu conclusului adunarei gener. d'in an. 1868 (Gherl'a) posit. XXV.

Mai amu de a raportá, cà in urm'a ordinatiunei comitetului d'in 30. Maiu Nr. 116 s'au deosebitu in 10. Iuniu a. c. ofertele intrate de mai d'inainte in favóre a unei academia de drepturi, d'in averea acestei asociatiuni administrate pàna in diu'a numita, la olalta, i-s'au petrecutu in protocolulu compusu spre acestu scopu, dreptu aceea se mai substerne in ratiociniulu acestui fondu d'inpreuna cu diuariulu cassei si cu protocolulu compusu spre inscrierea fiacarui domnu contribuitoriu cu ori si ce suma.

In privinti'a fóiei asociatiunei, apoi a supererogatorulu facute in acestu anu, s'au relatiunatu d'in partea secretariatului.

Bugetulu anului acestuia relativu la stipendie, ajutorie in onorarie e chieluitu, afara de ratele conveninde actuariloru si servitoriului pro Augustu a. c.

D'in sumele deposite si predate in grija cassariului se presentéza

a) unu diariu peste banii comitetului asia numitu permanentu, care d'in sum'a primita cu 257 fr. 73 cr. au crescutu pàna in presentu la 318 fr. 60 cr.

b) unu diariu dupa ofertele adunate spre eternisarea laureatului nostru poetu Andreiu Muresianu, carele d'in sum'a prima primita cu 65 fr. 42¹/₂ cr. au crescutu asisderea pàna ultima Iuliu a. c. la 283 fr. 91 cr. (ambele sume elocate in cass'a de pestrare in Sibiiu) spre mai departea dispositiunea a onor. adunare generale.

Fagarasiu 7. Augustu 1871.

Const. Stezariu,

c. r. capit. in pens. si cass. alu asoc.

I N T R A T E														
Bancnote		Argintu		A u r u			Cass'a de pa- strare in Sibiu		Banc'a gen. de asecur. reciproca „Transilvani'a“		Obligatiuni de statu		S u m' a	
i n v a l u t a a u s t r i a c a														
fr.	cr.	fr.	cr.	nap.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.
840	26	—	—	—	—	—	6200	—	630	—	36116	—	43786	26
1065	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5945	—	7010	—
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—
919	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1140	—	2059	—
650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650	—
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
223	80	—	—	68 ¹ / ₄	546	—	—	—	—	—	—	—	223	80
—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	546	80
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
248	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	248	2
132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	—
1750	50	178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1928	50
—	—	135	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	—
60	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	85
200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
1037	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1037	16
7765	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7765	6
—	—	—	—	—	—	—	5638	—	—	—	—	—	5638	—
873	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	873	—
13	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6355	—	6355	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	210	—	—	—	210	—
573	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	573	25
398	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	498	70
52	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	50
16928	10	313	—	68 ¹ / ₄	546	—	11838	—	840	—	49656	—	80121	10

E R O G A T E														
400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—
399	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	399	96
200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
99	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	96
166	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	166	60
110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—
300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—
330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	330	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
123	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	123	85
—	—	313	—	68 ¹ / ₄	546	—	—	—	—	—	—	—	859	—
—	—	—	—	—	—	—	7402	50	—	—	—	—	7402	50
5638	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5638	—
4058	37	313	—	—	546	—	7402	—	—	—	—	—	17379	87

E R O G A T E

Banenote		Argintu		A u r u		Cass'a de pa- strare in Sibiu		Banc'a gen. de asecur. reciproca „Transilvani'a“		Obligatiuni de statu		S u m' a		
i n v a l u t a a u s t r i a c a														
fr.	cr.	fr.	cr.	nap.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.
4058	37	313	—	68 ¹ / ₄	546	—	7402	50	—	—	—	—	17379	87
5747	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5747	92
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1276	—	1276	—
239	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	239	94
45	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	5
42	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	25
709	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	709	25
470	45	—	—	—	—	—	1297	50	—	—	600	—	2367	95
52	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	50
16928	10	313	—	68 ¹ / ₄	546	—	11838	—	840	—	49656	—	80121	10
16425	73	313	—	68 ¹ / ₄	546	—	8700	—	—	—	1876	—	27860	73
502	37	—	—	—	—	—	3138	—	840	—	47780	—	52260	37
502	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	502	37
—	—	—	—	—	—	—	3138	—	—	—	—	—	3138	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	840	—	—	—	840	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4700	—	4700	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35490	—	35490	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	840	—	840	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1050	—	1050	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5400	—	5400	—
502	37	—	—	—	—	—	3138	—	840	—	47780	—	52260	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43786	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15358	92
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59145	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6884	81
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52260	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8474	11

Sibiu, 4. Augustu 1871.

Constantinu Stezariu,
c. r. capitanu in pensiune si cassariu alu asociatiunei.

Vasilie Ardeleanu,
subst. controloriu.

Conformu conclusului adusu in siedinti'a II. a adunarei gen. a asociatiunei transilv. tienuta la Fogarasu in 7—8 Augustu 1871 p. 13., se dà prin acèst'a d'in partea presidiului asociatiunei **absolutoriu** domnului cassariu alu asoc. si c. r. capitanu in pens. Constantinu Stezariu cu privire la ratiociniulu seu despre starea cassei asoc. trans. pre 1870¹/₁.

Sibiu in 25. Augustu 1871.

Bolog'a.

Cuventulu dlui directoriu alu despart. cerc. Clusianu alu asociat. trans.

tienutu cu ocasiunea deschiderei adunarei gen. cerc. dela Morlac'a in 5. Noembre (24. Oct.) 1871.

Onorati domni si trati romani!

Au trecut mai unu deceniu, de candu nu am vorbitu in publicu, adeca in publicu curatu romanu. — Atuncea am vorbitu despre diplome si patente, — si crediendu unoru espresiuni amagitórie, credeamu cà sórtea natiunei romane d'in Transilvani'a dupa atâtea nedreptati prin secolu suferite, pentru viitoriu va fi mai favorabile; dar tare m'am insielatu.

M'asiu departá fórte de firulu conducatoriu alu scopului propusu, déca asiu insirá tóte cele intemplate; — dar neci nu e de lipsa a le insirá, pentruca tóte acelea, se afla in recenta memoria a fiescecarui romanu adeveratu.

Scopulu propusului fiescecarui romanu a fostu totudeauna si este si astadi, de a poté traf in patri'a sa cá natiune indreptatita, — si dupace scopulu acesta neci prin diplome, neci prin patente, neci prin legi ante séu postmartiale, nu l'amu ajunsu, — eu d'in parte'mi nu vediu alta cale spre ajungerea scopului mentionatu, decátu cultur'a poporului universale, adeca cultur'a poporului religiósá, cultur'a poporului morala, literaria si nationala; si in cultur'a acést'a se ne nasuimu cu atátu mai vírtosu a inaintá, pentruca nimenea, si neci prin un'a lege nu ne póte si neci nu este permisu a ne impedecá dela o atare cultura, care cultura e fundata pentru óresicare poporu in legile naturali séu dumnedieiesci.

Pentru aceea dloru! fiendu-cà cultur'a poporului nostru, trebue se fia universalá si se strabata pàna la cea mai d'in urma coliba, dupace ne amu unitu intr'unu organu nationalu, se ne unimu si intru o actiune comuna si se inmultimu midiulócele literarie si materiale ale asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, se redicamu scóle si institute nationali proprie, in cari se póta inaintá cultur'a poporului nostru religiósá, morala, literaria si nationala, fiendu convinsi, ca in seclulu presente, nu politic'a insielatoria, nu óresice legislatiune, cumu se intempla adeseori prin coruptiune si machinatiuni dejositorie compuse, dar numai cultur'a poporului adeverata si faptele sincere, demne de unu organu iluminatu, si pre principiulu nationalitatiei basate, suntu in stare de a dá popóraloru potere morale si viétia nationale.

Georgie Domsia.

Despre amfiteatrele romane antice.

Edificiulu celu mai grandiosu, care a remasu pàna pre tempurile nóstre d'in Rom'a vechia, unulu d'intre monumentele cele mai mari ale domnitórei lumii, este amfiteatrulu, séu asia numitulu Coloseu.

E inse cam estraordinariu, cà tocmai imperatoriulu celu mai blandu, bunu si umanu, Titu, a redicatu aren'a acesta, udata apoi cu riuri de sange. (Se dà inse cu socotéla, cà nu spre acelu scopu, spre care s'a intrebuintiatu mai tardfu.)

Aren'a acesta intrece pe tóte celealalte, inca sustatatórie, a Veronei, Capuei, Nimesei, Arleseii, Frejusei si alte; in ea incapu mai multi cá 80,000 spectatori.

Edificiulu s'a inaltiatu la patru etagiuri, cele trei d'intaiu au fostu prevediute giuru in pregiuru cu arcu si coridore pompóse, care jacéu pre columne de pétra, cioplite cu arte; alu patruea inse a fostu numai murulu nudu cu aperture de ferestri. Prin optu-dieci de usi intrau in laintrulu coloseului si in coridore, de unde incapéu apoi in nenumeratele despartimente, séu cumu le-amu díce noi astadi, loge gra-duate.

Logele erau inpartite in clase — cá si astadi, dupa titlu si punga. — Loculu celu d'in diosu se numea podiu; aici siedéu senatorii si patricii; unu despartimentu inse anumitu si decoratu — dupa natur'a temporeloru si a relatiuneloru — era pentru totudeauna imperatoriului rezervatu. Nesce petri colosali strimtorau la pariete rudele, cari tienéu pensa, carea acoperé totu cercuitulu superioru alu edificiiului si aperá internulu de ploia si de radiele ferbinti ale sórelui. Despotismulu s'a ingrigitu de tóte comoditatile posibili pentru supusii sei.

In casamatele subterane se tienéu animariale selbatece, destinate pentru lupta; acolo avéu si pazitorii si nutritorii loru locuintia. In giurulu amfiteatreloru d'in Veron'a si Pol'a se intendéu canaluri implute cu apa. (Póte pentrucá se se póta produce lupt'a feroloru si pre apa.)

Pentru multe tempore se vede a fi edificatu templulu acesta alu petreceriloru poporului. In tempurile mai vechi se desfetéu poporulu pre campulu largu si liberu. C. Scriboniu Curio a edificatu in a. 50 a. Chr. primulu amfiteatru. Acesta a fostu d'in lemnu, dupa acea l'au desfacutu, cá si pre acela, in care si-a tienutu mai tardfu Iuliu Cesare venatiunile sale grandióse la santirea edificialoru redicate prin elu in an. 46 an. Chr., a forului nou si a templului sacratu Venerei. Intarinduse despotismulu, Augustu a facutu planu a inaltia si unu edificiu statatoriu de pétra pentru tienerea venatiuniloru (lupte de animaria); unu amicu alu imperatoriului Statiliu Tauru inca a deschisu poporului unu amfiteatru; acesta inse era numai diumatate de pétra. In foculu cunoscutu alu lui Nero a peritu; s'a inlocuitu érase prin unu altu, inse de lemnu.

Numeru famili'a Flaviiloru, reajunsa la potere, a implinitu aceea, dupace s'au incordatu Caesarianii. Vespasianu a edificatu si Titu a deschisu pentru poporu donulu acestu alu gâdiloru absolutismului an. 80 d. Chr. Petreckeri frivole au trebuitu se suplinésca libertatea perduta.

Pomp'a imensa si lussulu grandiosu, cu care s'a investitu acestu amfiteatru, a intrecutu cu multu van'a neparsimonia, cu carea au coadunatu d'in provinciele si partile lumei cele mai departate, animariale selbaticice pentru jocurile sangerose.

De inceputulu acestoru jocuri damu pre tempulu batalieloru punice. Facundu adeca romanii preda de elefanti in aceste lupte infricosiate, si nesciendu, ca ce se faca cu ei, iau ucisu in „circu mare.“ Poporulu cu tempu totu mai tare s'au dedatu cu acestea, a doritu totu mai cu focu spectaculele sangerose, si edilii ambitiosi, cari aspirau la posturile supreme ale republicei, se intrecu unulu pre altulu in a lingusi prin arangiarea astorufeliu de jocuri si in a castigá grati'a poporului. Prin de acestea inse inca au adausu — de si la inceputu pre nesentite — la stratulu coruptiunei poporului.

Patim'a acésta a totu crescutu in poporu, si domnitorii si aceli cari aspirau la tronul, se nesueu a o indestul in modulu celu mai grandiosu, mai fara crutiare de spese si ostenele. Pompeiu a datu in a. 54 d. Chr. pentru petrecerea poporului atari lupte de animaria, in care se ucidu in 5 dile mai multi ca 500 lei, si 18 elefanti se luptau cu barbati loricati. Cati omeni au peritu aici, aceea n'au tenuity o demna de insemnatu; pre unii elefanti iau agratiatu poporulu si multu tempu s'a vorbitu apoi in Rom'a si s'a adnotatu in cronice, ca cumu au lamentatu elefantii si cumu au redicatu nasurile loru ca tra ceriu, ca candu s'ar plange ca tra diei, ca animariale cu minti n'au voitu se venia in Rom'a, atunci inse le-a promis manatorii cu juramentu, ca acolo nu li-se va intempla nemica.

Lupt'a acesta grandiosa de elefanti a intrecut-o una alta, carea a datu-o Cesare dupa catastrofa dela Thapsu 708 an. Chr. La 40 de elefanti le-a datu calea in arena, si atunci s'a vedintu pentru primadata in Rom'a si „cameleopardulu“ seu girafulu. In acestea inca l'au imitatu pre Iuliu Cesare urmatorii sei. Augustu asia a pretiuitu de tare jocurile acestea, in catu intre alte multe fapte mari ale sale a insemnatu pre monumentulu arciranu si aceea, ca a delectatu poporulu cu 26 atari jocuri si ca sub domnirea lui si-au perdutu la vreo 3500 de fiera vieti'a in modulu acesta.

Caligula a iubitu preste mesura jocurile aceste selbatece; pre celi vinovati de comunu ii judeca la lupta cu bestie (ad bestias). Sub Claudiu s'au sacrificatu mai multi ca 200 ursi si totu atatea fiera libice petreceriloru acestora. Sub domnirea lui s'au macelatu intru onorea unei deputatiuni indiane 11,000 de animaria, petrecerea s'a intensu preste 123 dile, schimbanduse cu lupte de gladiatori; 10,000 de acestia s'au luptatu in arena. Datin'a spurcata s'a prefacutu acumu in ordinaria, asia in catu de acumu incolo si muierile luau parte (ca spectatorie) la lupt'a gladiatorilotu si la venatiuni.

Fia-care imperatoriu se nesuesce acumu a escela

prin arangiari de atari petreceri, cari de cari mai grandiose si lucuose. Istoricii insemna langa numele fia-carui domnitoriu, ca cate animaria s'au ucisu sub gubernarea lui. Cele mai diferite fiera s'au ivitu sub domnirea lui Septimiu Severu pre arena; lei, tigri, ursi si alte bestie diverse, aduse d'in Asi'a si ne mai vediate intre murii Romei.

Insemnate au fostu luptele si de pre tempulu lui Gordianu 240 d. Chr. Acesta a redicatu paduri arteficiose in arena si le-a amplutu cu totu felilulu de selbatacime. Culminatiunea si-au ajunsu inse distragerile poporarie sub Comodu.

Intre aplausele poporului s'a scoborit insusi imperatoriulu si a emulatu in lupta cu gladiatorii si a participatu la glori'a bestiariloru. Poporului Romei nu ia fostu gretia, intru atata a degeneratu.

Cu incetulu apoi a cadintu modulu de cugetare si alu poporului la gradulu acela, la care statu bestiarii, acesti miseri, mai cu sema barbari, cari pentru lefa buna se aruncau in intrepreneri periculoase ale luptei cu fierale, spre delectarea poporului. Pre langa bestiar aruncase mai tardu despotismulu si alti omeni condamnati si inermi, nepotintiosi pre arena, cu destingere crestini, professatorii religiunei noua, de nutremente animarialoru. Poporulu aplauda, pana candu nimicu fierale ingrozitorie pre bietii condamnati.

In urma s'au scoborit si barbati de auctoritate si patricii pre tierin'a arenei; ei luau spadele scurte ale bestiariloru si se luptau in contra fieraloru numai si numai pentru miserabil'a gloria si aplausele publicului. In véculu acesta degeneratu, in care nu se mai afla altu midiolocu mai nobile pentru castigarea poporaritetei, s'au infatiosiatu patricii, senatori si calareti, si invidiandu glori'a bestiariloru si a gladiatoriloru, pre aren'a luptei, pana chiaru si imperatoriulu Comodu.

Ce gloria, vediendu pre imperatoriu, pre domnulu lumei, mai de totu golu, pelea de leu aruncata preste umeri si spad'a in mana, parodiendu pre Hercule, cumu se lupta in arena. Maná pre tigru si pe ippopotamulu amfibi (calulu de apa) si cu man'a propria a ucisu elefanti, casuari si leopardi; 100 de lei a prosternutu cu sagetile sale totudeauna nimeritorie. Senatorii si poporulu erumpu in aplause si strigari frenetice; numai Claudiu Pompeianu a fostu uniculu barbatu, caruia i era scârba de aceste spectacule infioratorie, si a avutu curagiulu a se exprime, ca mai bucurosu ar voi se mora, decatu se vedea, ca „imperatoriulu, fiulu lui Marcu Aureliu“ face de acestea.

In seclulu alu 3-lea au inceputu degia a scapatá aceste placeri dure si barbare; nu se mai ucidu animariale cu miliele in amfiteatru; mai a rare ori se dau atari petreceri. Poporulu s'a saturatu de sange si nu lu mai doresce asia cu fierbentiela. Religiunea crestina, carea totu mai cu succesu se latise, inca a fostu contraria jocuriloru acestora barbare. Neci acesta inse nu le-a potutu cu totul si de odata estermina, pentruca acea passiune de a vede omoruri se

inradacinase profundu. Daten'a acésta barbara a trecutu apoi d'in Rom'a si la germani, si a domnitu in curtea regiloru franconi pâna pre tempurile lui Carolu Marele.

D'in acestea puciene inca se pôte esplicá apunerea republicei mantuitórie, decadenti'a grosolana a poporului si latirea crestinismului. In acesta d'in urma jace totu-unadata si caus'a, dein tóta Daci'a nu se afla urme de amfiteatre cá in Itali'a.

Ioanu Valeriu Barcianu.

Colectiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Continuare.)

1364 circa 2. Febr. App. D. Tr. T. III.

Dominicu episcopulu Transilvaniei cercetatu de castellanulu Toma, recunósce si confirma privilegiulu, in care se coprindea libertatile comunei Siardu, ce se tienea si ea, cá altele mai multe, de episcopi'a Albei-Iuliei.

Nos Dominicus Dei et Apostolice sedis Gratia Episcopus Transylvanus memoriae commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis quod magister Thomas filius Gregorii Castellanus noster de Lapide Sancti Michaelis ad nostre paternitatis accedendo presentiam, exhibuit nobis quasdam literas patentes quondam Venerabilis Patris Domini Andree Ep. Transylvani predecessoris nostri felicis memoriae cum sigillo ejusdem pendenti super confirmatione libertatis populorum seu Jobbationum nostrorum de Sárd confectas tenoris infrascripti, supplicans nobis idem in persona dictorum jobbationum nostrorum humili precum cum instantia, ut dictas literas transcribi, et literis nostris mediantibus confirmare dignaremur pro eisdem ad cautelam, quarum quidem literarum tenor talis est:

„Nos Andreas e. c. t. (hic sequuntur per extensum insertae literae confirmationales Andree Episcopi Transylvani de anno 1325. vi quarum transumit idem Andreas Episcopus Privilegiales per Petrum Episcopum a. 1295 populis de Sárd elargitas, quas vide ad a. 1325.“

Nos itaque petitionibus ejusdem magistri Thome in personis dictorum Jobbationum nostrorum de Sárd humiliter porrectis, favore paternali inclinati, predictas literas de verbo ad verbum super libertate antedicta presentibus insertas, quia vires earum veritati suffragantur, et nihilominus considerantes, volumus ipsam possessionem nostram magis populosam efficere, et numerositate jobbationum augere, easdem ratas habentes confirmamus patrocínio presentium mediante. In cujus rei testimonium presentes, propter majoris sigilli nostri carentiam, annulari sigillo nostro duximus consignandas, que cum nobis reportate fuerint, cum majori sigillo nostro assumpsimus consignare. Datum in Gyalou feria secunda proxima ante

festum Purificationis Virginis Gloriosae ann. Domin MCCC Sexagesimo Quarto.

Ex authographo Archivi Kolosmonostoriensi.

1364. circa 11. Juny. App. D. Tr. T. III.

Regele Ludovicu dà Brasiovulu privilegiu, cá se póta tiené téguru de tíera pe la 1. Novembre. Regele numesce Brasiovulu inca de atunci Civitas Brassoviensis, prin urmare Brasiovulu era multu mai d'inainte Civitas.

1364. Wissegrad feria 2. p. a. festum Barnabae Apostoli. Ludovici Regis privilegiales in favorem Civitatis et provinciae Brassoviensis elargitae, vi quarum ad expositionem Jacobi Judicis eorum et Nuncii „pensatis etiam eorundem inviolabilis fidei, et fidelitatis constantiis, et servitiorum fidelium meritis nobis nostraeque sacrae Coronae Regiae continue exhibitis, in quibus iidem sine intermissione hactenus efficaciter perseverasse dinoscuntur, et, ut experientia docet, efficacius perseverare student eorum juxta pose,“ Brassoviensibus „Nundinas, seu fori annui congregationes liberas, annis singulis in festo omnium sanctorum, in jam dicta Civitate Brassoviensi perpetuo celebrandas“ elargitur.

Privilegiales has secreto sigillo regio consignatas, idem Rex eodem anno 1364 Quinto Calendas Novembris ad intercessionem Hermanni, et Jacobi Civium Brassoviensium appensione novi sigilli regii confirmavit et transumisit.

Confirmationes hae exstant in Arch. Brassoviensi, easque per extensum edidit: Fejér C. D. T. IX. vol. III. p. 430.

1365. 2. Febr. App. D. Tr. T. III.

Documentu de mare importantia pentru istori'a Moldovei.

Regele Ungariei Ludovicu I. de Anjou adressanduse càtra Moldovenulu Balcu, filiu alu lui Sasu, vaivodu alu Maramurasiului, îi dice, cá acesta inca fiendu in Moldova, a fostu credentiosu regelui, a fostu acolo vulneratu, si-a perdutu pe sierbitorii (ostasii) sei, pentru cá se apere pe rege, d'in care cauza isi perdù averile si drepturile pe care le avuse elu, Balcu, in Moldova, si asia urmà regelui in Ungari'a, adeca emigrà d'in Moldova in Ungari'a. Asia dara regele Ludovicu voindu a desdauna pe Balcu, îi face donatiune lui si fratiloru lui, anume Dragu, Dragomiru si Stefanu, dominiulu d'in Maramurasiu numitu Kunea cu alte siese comune rurali, luate dela Bogdanu-voda, care a mersu de a ocupatu tíer'a Moldovei, despre care dice regele cá era a lui.

Ludovicus strenuo viro Balk filio Zaaz Moldavo Wayvodae Maramarosiensi, quod idem adhuc in terra Moldovana regi fideliter adhaeserit, ibique complura vulnera, amissis servitoribus suis, pro rege sustinendo, terrasque proprias, et jura ibidem relinquendo, regem in Hungariam secutus fuerit, ipsi Balk, et per eum Drag*), Dragomer, et Stephano fratribus uterinis, possessionem Kunya vocatam, cum appertinentiis Jood, Boeskou, Keetvisou, Moyze, Bors, Keetzerste, in Comitatu Marmaros existen. quae per infidelitatem et notam Bogdan Wayvodae ejusque filiorum, qui terram Regis Moldovanam occupantes,

*) Ab hoc descendit familia Dragfi.

clandestine in contumeliam regis moliantur conser-
vare ad se devolutas, solenni privilegio confert . . .
Datum Budae IV. Non. Februarii an. M. CCC. LXV.

Ex Anal. Dipl. Jankovics T. I. p. 90.

Innuit Fejér C. D. T. IX. vol. III. p. 469.

1365. circa 1. Juny. App. D. Tr. T. III.

Regele Ludovicu I. rogatu de mama sa, si luandu in con-
sideratiune meritele unui boieru anume Petru fiu alu lui Petru
dela St. Ioana, care era lipsitu de heredi de seculu barbatescu
d'in copsele sale, se indupleca a'i recunósce pe ficele acelui
Petru, anume Margareta si Elena de eredi, intocma cá si
cumu aru fi fostu fetiori, investindule cu tóte drepturile cu care
se investea vasalii de cátra regi si imperati.

Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae e. c. t. me-
moriam commendamus praesentium tenore significan-
tes quibus expedit universis, quod nos, sicut ad pe-
titionem Dominae Reginae Genitricis nostrae charis-
simae literatoriam, sic etiam Orphaneitati nobilium
puellarum, filiarum quondam Petri filii Petri de Szent-
ivan, hominis, ut docent, masculinae prolis solatio
Orbati, Margarethae, et Elenae vocatarum regia be-
nignitate comparen. ac pro fidelibus servitiis Joannis
filii Nicolai de eadem Szentivan Comitatus de Thorda,
cui eadem puella Margaretha nupsit matrimoniali foe-
dere, nobis per ipsum juxta sui status exigentiam,
cura laboriosa hactenus exhibitis, quae etiam impen-
surus, et exhibiturus est in futurum, easdem nobiles
puellas Margaretham et Elenam in omnibus portio-
nibus, et juriis possessionariis quondam dicti Petri
patris ipsorum, in eadem possessione Szentivan, et
alias ubilibet habitis et existentibus, de regiae pote-
statis plenitudine, et Gratia nostra speciali praefeci-
mus, instituimus, et crevimus veros haeredes, et legi-
timos successores totale dominium earundem in ipsas
puellas transferentes, dantesque, et committentes, eis-
dem nobilibus puellis Margarethae et Elenae ad in-
star haeredum masculinorum dicta jura possessionaria
earum paterna, ac per eas suis haeredibus, et posteris
ex praesenti dono, et gratia nostrae majestatis per-
petuis temporibus irrevocabiliter possidenda, tenenda,
et habenda, lege Regni nostri consuetudinaria quae
huic juri, et gratiae nostrae repugnare videtur, non
obstante, ita tamen, quod si aliae literae nostrae spe-
ciales prius non sunt in formam hujus gratiae no-
strae emanatae, praesentes autem dum nobis repor-
tatae fuerint, sub minori sigillo nostro emanari fa-
ciemus. Datum Bodonii (sic) in Bulgaria in festo . . .
Pentecostes anno Domini Millesimo trecentesimo Se-
xagesimo Quinto.

Exstat in Arch. Kolosmonostoriensis XII. 230.

1365. post 1. Nov. App. D. Tr. T. III.

Ludovicu I. recunósce, dá si assecura toturoru nobililoru,
herediloru si la tóta posteritatea loru dreptulu de a tiené jude-
cata asupra toturoru iobagiloru si sierbitoriloru pe carii ii avea
si pe carii era se'i mai aiba in tóte tempurile si in tóte causele,
cu singura esceptiune de lotriile publice si de alte cause criminali.*)

*) In tempulu lui Ludovicu I. sclavi'a cea mai barbara

Nos Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae e. c. t.
memoriae commendantes praesentium tenore signifi-
camus universis, quod nos fidelibus nostris universis
nobilibus de partibus Transylvanis et eorum haere-
dibus hujusmodi libertatis, et gratiae perpetuo dura-
turae praerogativam dedimus, et annuimus, ut ipsi
nobiles, eorumque haeredes, ac posteritates, ac qui-
piam ipsorum suorum populos et jobbagiones ac fa-
mulos im possessionatos, in omnibus causis et causa-
rum articulis, exceptis duntaxat furtis publicis, latro-
cinii, et causis criminalibus, ad instar caeterorum no-
bilium regni nostri judicandi plenam habeant facul-
tatem e. c. t. Datum Zoly feria quinta proxima post
festum omnium sanctorum, anno Domini M. CCC. LXV.
Praesentes autem, dum nobis reportatae fuerint sub
majori sigillo nostro emanari faciemus. Datum ut
supra.

In Transumto Capitulari anni 1366. exstat in
Arch. Cap. Alb.

Per extensum edidit: Fejér C. D. T. IX. vol.
III. p. 503 et 610.

1366. 1. Marty. App. D. Tr. T. III.

Este urm'a unui transumptu, adeca copia legalisata de cátra
capitululu d'in Alb'a-Iuli'a, dupa acelu privilegiu d'in 1365 datu
de Ludovicu universitatei, adeca clasei nobililoru, cá se póta
judeca ei pe poporu, fondandu asia numitulu Forum dominale,
care durá pâna la an. 1848.

1366. Dominica Reminiscere. Capituli Alb. Tran-
silvaniae transumtionales, vi quarum ad exhibitionem
magistri Ladislai filii Blasii nobilis de Thyur nuncii
universitatis nobilium Transilvaniae transummuntur
privilegiales per Ludovicum Regem sub dato Zoly
feria 5. p. p. festum OO. SS. 1365. universitati no-
bilium Transilvaniensium super facultate jobbagiones
suos judicandi elargitae.

Exstant in Arch. Capit. Alb. Trans.

Edidit: Fejér C. D. T. IX. vol. III. p. 610, 611
et 503.

1366. 24. Apr. C. D. T. II. p. 98—100.

Regele Ludovicu, consecente decretului seu coprinsu in pri-
vilegiulu datu nobililoru, interdica strinsu toturoru auctoritatiloru
publice d'in Transilvani'a, cá se nu cutedie a se amesteca in
afacerile boieriului Ioanu alu lui Gegus, neci a trage in judecata
pe iobagii si pe sierbii lui; éra déca acelu boieru seu officialii
lui (forum dominale) ar face cuiva nedreptate, se fia trasu in
judecata dreptu la regele.*)

Ludovicus Dei gratia Rex Hungariae. Suis uni-
versis Prelatis, Baronibus, Comitibus, Castellanis, No-

apucase a prende radecina preste totu in tóte statele Europei si in
mani'a evangeliei lui Christosu, pe care o calcá in pitiore insii
archiereii. D'in acestu documentu fórte interessantu se vede, cá
sub Ludovicu I. de Anjou sclavi'a facú si in Transilvani'a unu
nou si largu pasu inainte spre sugrumarea locuitoriloru tieriei.
Dreptulu celui mai tare sustienutu chiaru prin tronu, era preste
totu la ordinea dilei.

*) A'lu trage la judecat'a regelui? In cela mai multe ca-
suri lucru imposibile. De aceea dícu si muscalii: Vai de noi,
Ddiu este prea susu si tiarulu e prea departe.

bilibus, Officialibus, et aliis cujuscunque dignitatis, et status hominibus. Item civitatibus et liberis villis, ipsorumque Rectoribus, Judicibus, et Villicis, quibus praesentes ostendentur, salutem, et gratiam. Cum antiqua, et probata Regni nostri consuetudine requirente, quilibet nobilis et homo possessionatus suos Jobbagiones et famulos im possessionatos, in causis quibuslibet, exceptis duntaxat furtis publicis, latrociniiis, et causis criminalibus, ipsimet habeant judicandi*) facultatem, fidelitati vestrae universitatis, firmo Regio sub edicto mandamus, quatenus deinceps Jobbagiones magistri Johannis filii Gegus de Almakerek, et famulos ejus im possessionatos in suis possessionibus more jobbagionum residentes, in causis aliquibus, exceptis casibus antea notatis, in tenentis et possessionibus vestris, ac vestri in medio ad alicujus instantiam judicare, vel vestro iudicatu astare, compellere, aut ipsos, et eorum res, ac bona arestare et impedire, seu arestarti et impediri facere, et permittere nullatenus presumatis, sed dimittatis eosdem, ac rebus et bonis eorum quibuscunque procedere utilibet pacifice, et sine impedimento aliquo, siqui autem aliquid actionis aut questionis contra ipsos jobbagiones, et famulos im possessionatos dicti magistri Johannis habent, vel habuerint, haec in praesentia ipsius magistri Nicolai vel suorum officialium in possessionibus suis exequantur Juris ordine, et Regni nostri consuetudine requirente. Si vero idem magister Johannes, et sui officiales in facienda justitia cuipiam recusantes fuerint, tunc ipse magister Johannes per quaerulantes in Nram vel ordinarii sui Judicis praesentiam legitime evocetur rationem abnegate justitiae redditurus. Ubi ex parte ejusdem Juris et satisfactionis querulantibus exhibebitur complementum omni dilatione posthabita. Datum in Alba Julia festo Beati Georgii martiris anno Domini Millesimo CCC. LX. Sexto.

(Va urma).

Bibliografia.

A esitu de sub pressa:

Vocabulariu completu

pentru opurile lui Caiu Iuliu Cesare si ale continuatorilor lui.

Prelucratu dupa vocabulariulu lui G. Chr. Crusius si inavutitu de Dr. Vasile Glodariu, professoru de limb'a elina si germana la gimnasiulu plenariu rumanescu din Brasiova. 1871. Römer & Kamner, tipografii, editori si provedietori. 8° mare, litere garmondu, circa 23 1/2 cöle, cu una prefatiune de 29

*) Forum Domonale.

Originale in pergamento patenter emanatum, et abintus apresso sigillo Regio (multum tmn. detrito) communitum exstat in a. f. L. I. Com. Albae f. I. Lit. q.

pagine, despre care nu ne induoimu că va trage de apröpe luarea-mente a filologiloru nostrii, pentrucă in partea cea mai mare a sa se ocupa de cestiuni filologice. Vocabulariulu in sinesi va fi de mare folosu tenerimei ce are de lucru cu respectivii auctori latinesci.

Pretiuulu unui esemplariu 1 flor. 80 cr. val. a., séu in lei noi 4 si 20 bani. Se póte trage dela editorii Römer & Kamner.

Petitiune substernuta Maiest. sale ces. reg. apost.

in 30. Dec. 1866 pentru sustinerea si apararea autonomiei marelui principatu alu Transilvaniei, redeschiderea dietei si continuarea lucrariloru ei. Insocita de 37 plenipotentie cu 1493 subscriptiuni. Brasiova, 1867. Römer & Kamner, tipografi si provedietori. Pretiu 30 cr. v. a.

ELEMENTE DE ISTORIA ROMANILORU

pentru scölele poporali

de A. Tr. Laurianu. Edit. a nou'a corrésa si adausa. Sibiu, 1871. Tipariulu si provedietur'a tipografiei lui S. Filtsch (W. Krafft).

Pretiuulu unui ecs. este 30 cr. v. a.; la unu numeru mai mare numai cu câte 27 cr.

Istori'a Romaniei, a carei sörte de seculi este legata de cea a tieriei nöstre, e absolutu necessariu se o studieze tenerimea romana, si credemu că reputatiunea autorului pe campulu istoriei, este cea mai buna garantia pentru introducerea acestui opu in scölele poporali romane de aici, ceea ce pre langa pretiuulu celu moderatu se póte efectuí cu atätu mai usioru.

La administratiunea „Informatiuniloru“ d'in Bucuresci se afla de vendiare urmatöriele opere ale dn. V. A. Urechia:

PATRIA ROMANA, notitie etnografice literarie istorice. Pretiuulu 50 bani.

O VORBA PENTRU LITERATURA DESFRENATA. Pretiuulu 84 bani.

Daca faptele nationale inainte de 1630 sunt numai instructive, séu de consciintia si rationale. Pretiuulu 84 bani.

POESIA IN FATTA POLITICEI. Pretiuulu 50 bani.

Limb'a friulana comparata cu limb'a romana. Pretiuulu 100 bani.

BALULU MORTULUI. Farsa. Pretiuulu 100 b.

ODA LA ELIS'A. Comedia intr'unu actu. Pretiuulu 1 leu nou.

ISTORIA ROMANILORU. Edit. cea noua d'in 1871. Se vende si se trimete in depozite de impimeri'a nationala, facändu si cuvenitulu rabatu.